

Іващенко В. Л.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Гришин М. Г.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

КЛАСИФІКАЦІЯ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ВІДЕОФЕЙКІВ У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ

Статтю присвячено вивченню та систематизації військово-політичних відеофейків як інструменту інформаційно-психологічного впливу, здатного дестабілізувати суспільні настрої, підривати довіру до інституцій та формувати викривлену картину реального світу. Актуальність дослідження визначається зростанням ролі відеоконтенту в сучасному медіапросторі та недостатньою розробленістю класифікаційних підходів до відеофейків саме у військово-політичному вимірі.

У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує методи інформаційного пошуку, контент-аналізу, типологізації / систематизації, аналітичного огляду, узагальнення з елементами критичного дискурс-аналізу. На основі аналітичного огляду українських і зарубіжних підходів до класифікації фейкових повідомлень уточнено поняття «відеофейк». На основі аналізу емпіричного матеріалу запропоновано авторську класифікацію військово-політичних відеофейків за сімома групами критеріїв.

З'ясовано, що: найнебезпечнішими є дипфейки, які складно ідентифікувати без спеціальних знань і технічних засобів; домінують професійно змонтовані та інтерпретовані відеофейки, а також контент від першої особи, який імітує автентичні свідчення очевидців; найпоширенішими є фейки, спрямовані на дискредитацію органів державної влади, збройних сил, зовнішньої політики, правової системи та військової діяльності України.

Наукова новизна дослідження полягає в розробленні авторської класифікації військово-політичних відеофейків, яка дозволяє комплексно аналізувати їх як елемент інформаційної війни, створює концептуальне підґрунтя для глибшого розуміння та подальших досліджень структурних і змістових параметрів відеоманіпуляцій. Уперше сформульовано визначення військово-політичного відеофейку як окремого різновиду фейку, який активно використовують в умовах російсько-української війни та інтенсивної інформаційно-психологічної агресії.

Отримані результати мають важливе практичне значення для медіадослідників, фахівців з інформаційної безпеки, журналістів і освітян, зокрема у сфері медіаосвіти та розвитку критичного мислення, а також можуть бути використані для розроблення ефективних підходів у сферах медіаграмотності, інформаційної безпеки держави, стратегічних комунікацій, зокрема її стратегій протидії дезінформації в сучасному медіапросторі та інформаційному суспільстві.

Ключові слова: фейк, дипфейк, військово-політичний відеофейк, фейкові новини, дезінформація, класифікація, класифікаційний критерій.

Постановка проблеми. Сучасний медіапростір надзвичайно насичений дезінформаційними повідомленнями, маніпулятивними наративами та цілеспрямованими інформаційно-психологічними операціями. Однією з ключових форм такого впливу є фейкові повідомлення, що поширюються через традиційні масмедіа та цифрові платформи й істотно впливають на сприйняття реальності, політичні орієнтації та поведінкові стратегії аудиторії. В умовах російсько-української війни вони набувають не лише пропагандистського, а й без-

пекового виміру, оскільки безпосередньо торкаються питання національної безпеки, суспільної стійкості та довіри до державних інститутів. Саме тому важливо вивчати все розмаїття фейкових повідомлень, розрізняти їх за різними критеріями, щоб віднайти відповідні механізми протидії їм. У цьому аспекті затребуваною постає проблема класифікації фейків.

Особливого значення набувають саме відеофейки як одна з найпереконливіших та емоційно навантажених форм деформації реальності, як

інструмент маніпуляції. Поширення технологій глибокого навчання й штучного інтелекту, зокрема дипфейків, суттєво ускладнило розпізнавання фальсифікацій та розбудову ефективних систем протидії. У цьому контексті окремого наукового аналізу потребує специфічний різновид відеофейків – військово-політичні, безпосередньо спрямовані на спотворення уявлень про війну, політичні процеси, діяльність державних і військових інституцій.

Актуальність дослідження зумовлена кількома взаємопов'язаними чинниками. По-перше, російсько-українська війна має виразний інформаційно-психологічний вимір: поряд із бойовими діями проводиться тривала кампанія дезінформації, спрямована на деморалізацію населення, підірвання довіри до державних інститутів, розкол суспільства та дискредитацію України на міжнародній арені. Військово-політичні відеофейки відіграють у цій кампанії ключову роль, що зосереджує нашу увагу саме на цьому різновиді фейкових повідомлень.

По-друге, стрімкий розвиток цифрових технологій, зокрема генеративного штучного інтелекту та алгоритмів глибокого навчання, спричиняють якісно новий рівень фальсифікацій, що створює прямі загрози для колективної безпеки через масовий вплив на громадську думку, провокування паніки, інформаційного хаосу та недовіри, а відтак вимагає вміння розпізнавати такі технології.

По-третє, попри наявність значної кількості праць, присвячених вивченню фейків, дезінформації та їхнім класифікаціям, військово-політичні відеофейки як окрема категорія досі фактично не досліджені. Найчастіше їх розглядають фрагментарно. Відсутність узагальненої типології військово-політичних відеофейків ускладнює їх виявлення, аналіз та нейтралізацію в практиці стратегічних комунікацій, журналістики, фактчекінгу й медіаосвіти, що, власне, й спонукає до її розроблення.

По-четверте, вибудовування системно-структурованої класифікації військово-політичних відеофейків має прикладне значення для розуміння їхніх маніпулятивних механізмів і тематичних акцентів, що дозволяє цілеспрямовано працювати над створенням освітніх програм із медіаграмотності, підвищувати компетентність журналістів, комунікаційників, державних службовців, а також удосконалювати інструменти моніторингу та виявлення дезінформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому дискурсі вже напрацьовано

чимало підходів до класифікації фейків. Проте в швидкозмінному інформаційному середовищі, де з'являються нові форми цифрових підробок, наявні класифікації потребують подальшої конкретизації й доповнення з урахуванням сучасних викликів.

Розв'язання окресленої проблеми в частині визначення фейків та їхніх різновидів започатковано в працях дослідників: К. Пинньоніємі, А. Рац [5]; І. Мудра [29]; М. Кіца [27]; В. Ворхіс [21]; М. Дайс [4]; Х. Олкотт, М. Генцков [1]; О. Пригорницька [31]; К. Айретон, Дж. Позетті [7]; Е. С. Тандок, З. В. Лім, Р. Лінг [19]; О. В. Курбан [28]; М. Н. О. Садіку, Т. П. Езе, С. М. Муса [16]; Р. Ф. Черниш [33]; Б. Коллінз, Д. Т. Хоанг, Н. Т. Нгуєн, Д. Хванг [3]; О. Ф. Хміляр [32]; С. О. Вовк, А. В. Бадер [23]; І. Кияниця [9]; Д. М. Панчук [30], на які ми будемо спиратися у пропонованій статті.

З огляду на те, що окрему групу маніпулятивного відеоконтенту, частково або повністю згенерованого технологіями штучного інтелекту, називають *дипфейком*, особливу увагу привертають також праці таких дослідників, як: Й. Тіс, М. Цольгофер, М. Штаммінгер, К. Теобальт, М. Нісснер [20]; С. Суваджанакорн, С. М. Зайтц, І. Кемельмахер-Шлізерман [18]; Ю. Чжан, Л. Чжен, В. Л. Тінг [22]; Х. Кім, П. Гаррідо, А. Теварі, В. Сюй, Й. Тіс, М. Нісснер, П. Перес, К. Ріхардт, М. Цольгофер, К. Теобальт [8]; Н. Ніда, А. Іртаза, Н. Ільяс [12]; А. Джавед, К. М. Малік [6]; Х. Ченг, Ю. Го, Т. Ван, Л. Не, М. Канкангаллі [2]; А. А. Данько-Сліпцова, Н. А. Коваленко, М. М. Калініченко [26]; Ул Айн Курат, А. Джавед, К. М. Малік, А. Іртаза [15]. В одній із наших попередніх пошукових розвідок нам вдалося частково систематизувати визначення дипфейків, проаналізувати різні підходи до їх класифікації [24].

Досі поза увагою науковців залишилися військово-політичні відеофейки як окремий тематичний різновид фейкових повідомлень, важливий для розвитку теорії масової комунікації й медіадосліджень, а також для практики забезпечення інформаційної безпеки України та зміцнення суспільної стійкості в умовах тривалої війни.

Постановка завдання. Саме тому мета дослідження полягає в розробленні класифікації військово-політичних відеофейків, виявленні їхніх ключових ознак та особливостей, критеріїв поділу на типологічні різновиди. Відтак основними завданнями вбачаємо такі: 1) проаналізувати наукові підходи до класифікації фейкових повідомлень різних типів в українському та зару-

біжному наукових дискурсах; 2) уточнити зміст понять «відеофейк» і «дипфейк» як форм представлення та сприйняття фейкової інформації; на цій основі сформулювати визначення поняття «військово-політичний відеофейк»; 3) виділити військово-політичні відеофейки як специфічний різновид фейкового контенту в контексті інформаційно-психологічної війни Росії проти України; 4) проаналізувати фейкові відеоматеріали військово-політичної тематики, зібрані з різних інформаційних джерел; на цій основі виокремити релевантні критерії їх поділу на типологічні різновиди та розробити авторську класифікацію як багатовимірну структуровану систему, що дає змогу поєднати різні характеристики й створити підґрунтя для подальшого розроблення практичних стратегій протидії військово-політичним відеофейкам; 5) окреслити домінантні типи військово-політичних відеофейків, розкрити їхній потенціал впливу на громадську думку та емоційний стан споживачької аудиторії.

У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує теоретичні й емпіричні методи, зокрема: інформаційного пошуку (застосовано для створення емпіричної бази дослідження, яку формують 100 фейкових відеоматеріалів¹ військово-політичної тематики, зібраних із соціальних мереж, онлайн-медіа та месенджерів); контент-аналізу (для виявлення змістової специфіки відеофейків для подальшої їх класифікації); типологізації / систематизації (для формування класифікаційних груп за різними критеріями); аналітичного огляду (для всебічного вивчення, систематизації та критичного оцінювання наукових праць, присвячених проблемі класифікації фейкової інформації, з метою виявлення загальних тенденцій, прогалин та формування обґрунтованих висновків); узагальнення з елементами критичного дискурс-аналізу (як результат аналітичного огляду та класифікації зібраного емпіричного матеріалу).

Результати дослідження було отримано двома основними шляхами:

1) аналітичного огляду теоретичних досліджень, що дало можливість узагальнити попередній досвід наукових пошуків в аспекті вивчення фейкових повідомлень та виявити вже розроблені в науковій літературі критерії їх поділу на типологічні різновиди; на цій основі сформувати набір релевантних саме для військово-політичних відеофейків класифікаційних критеріїв та запропону-

вати авторське бачення системи таких критеріїв, що дозволяє поєднати різні характеристики й створити підґрунтя для подальшого розроблення практичних стратегій протидії відеофейкам такого типу;

2) збору та аналізу емпіричного матеріалу – фейкових відеоматеріалів військово-політичної тематики задля виявлення їхньої специфіки та розроблення авторської системи критеріїв для їхньої класифікації, яка доповнює наявні класифікаційні практики. До збору емпіричних даних частково долучено чат «ДЖПТ» (ChatGPT) [13], за допомогою якого було виявлено також деякі критерії класифікації військово-політичних відеофейків та їхні різновиди, що дало змогу їх чіткіше структурувати, системно представити та сформулювати відповідні визначення.

Виклад основного матеріалу. Залежно від форм та форматів поширення, джерел, цільової аудиторії, інформаційного навантаження, механізмів впливу тощо в науковій літературі розрізняють різні види фейків. Спробуємо виявити та систематизувати їх за основними класифікаційними ознаками (критеріями), які вирізняють дослідники.

У зарубіжних працях фейкові повідомлення, зокрема й формату фейкових новин, розмежовують, наприклад, за критеріями: 1) наміром – місінформація (не має шкідливого наміру), дезінформація (має шкідливий вплив), малінформація (поширює правдиву інформацію, щоб завдати шкоди) [7]; 2) метою – «сатира, пародія, фабрикація, маніпуляція, реклама та пропаганда» [3]; 3) формою – повністю вигадані історії, змінені зображення чи відео, перекручені версії реальних подій [19, с. 137–153]; 4) «функціональною характеристикою» – клікбейт (для збільшення рекламного прибутку), пропаганда (навмисно оманливі або маніпулятивні статті, що мають політичну мотивацію), коментар / думка (вплив на читача стосовно сприйняття останніх подій), гумор / сатира (новини, написані для розваги) [21]; 5) «якістю підготовки» – низькоякісні (англ. cheapfakes), високоякісні фейки (англ. deepfakes) [4]; 6) «рівнем фактичності та обману» – пародії на новини, фальсифікації та маніпуляції фотографіями [16]; 7) «рівнем навмисності / свідомості» – місінформація (ненавмисно поширена неправдива інформація, причиною якої є помилки в пресі, журналістська недбалість, чутки, непорозуміння) [1], дезінформація (свідомо неправдива або оманлива інформація, яка створюється та поширюється з метою впливу, маніпуляції або обману) [5].

Українські дослідники пропонують типологізувати фейки за такими критеріями, зокрема:

¹ У пропонованій статті задіяно лише 35 джерел емпіричного матеріалу.

– І. Мудра – за способом та каналом поширення: традиційні ЗМІ, повідомлення-чутки в соцмережах; за медіаформатом: візуальні (фото), аудіовізуальні (відео), текстові (імітують журналістські матеріали) [29];

– О. Курбан – за формою представлення контенту: візуальні (фотографії, зображення, інфографіка); аудіо- та відеозаписи (професійні, побутові); текстові повідомлення; комбіновані формати (поєднують інфографіку, меми, GIF-анімацію тощо) [28, с. 96–103]; за «наявністю / відсутністю достовірної інформації»: повідомлення, що спираються на реальні факти, але формують іншу інтерпретацію завдяки зміщеним акцентам і коригуванню деталей; конструкції напівправди, у яких достовірні елементи поєднуються з вигаданими в єдиному сюжеті, що ускладнює виявлення маніпуляції; фейки, засновані на повністю сфабрикованих даних, які часто суперечать звичним уявленням і нормам цільових груп та подаються як «правдоподібні» [28];

– Д. Панчук – за суб'єктом продукування й поширення: масові медіа, локальні актори (лідери думок, «очевидці»); за формою подання: фото-, відео-, текстові матеріали та інші різновиди; за спрямуванням впливу на територіальну аудиторію: внутрішні, зовнішні; за адресатом: окремі групи, широка публіка; за співвідношенням фактичного й вигаданого в змісті: модифіковані факти, поєднання правди й вигадки, повна фабрикація [30];

– О. Хміляр – за каналом поширення: традиційні медіа (телебачення, радіо, друк), цифрові медіа (вебсайти, соціальні мережі, месенджери); за домінуючою модальністю сприйняття: аудіо, відео, візуальні «картинки» (меми, сатиричні формати), текстові публікації, комбіновані повідомлення (поєднання кількох типів контенту); за способом виробництва: непрофесійний контент (можуть генерувати боти, тролі чи звичайні користувачі), професійно підготовлені (створені журналістами або інституційними акторами); за прагматичною метою: маркетингове просування, монетизація трафіку, політичні завдання, інструменти інформаційної війни (спрямовані на дестабілізацію та підірив довіри до інституцій) [32];

– М. Кіца – за форматом: текст, фото, відео, голосові записи; за змістом: агітаційні, пропагандистські, маніпулятивні тощо; за тематичним полем: політичні, соціальні, світські й ін.; за орієнтацією на вікові групи аудиторії: молодь, люди зрілого віку, пенсіонери; за представленням джерела: чітко назване, відсутнє, невизначене [27];

– Р. Черниш – за способом поширення: циркулюють у масових медіа, локальні «вкиди» (підтримуються в розмовах, онлайн-спільнотах, блогах); за формою реалізації: фото- та відеофейки; тексти, стилізовані під журналістські публікації, дописи й чутки; за спрямуванням на внутрішню або зовнішню аудиторію: у межах країни, для міжнародних адресатів; за орієнтацією на конкретну соціальну чи вікову групи, на широке населення; за метою: маніпуляції, дезорієнтації, нагнітання паніки, розважальні сценарії, привертання уваги, підготовка аудиторії до сприйняття певних подій або рішень [33];

– С. Вовк та А. Бадер – за тематикою: про фронт і втрати, про політику та лідерів, про гуманітарні кризи й права людини, про міжнародні відносини та організації, про культуру та ідентичність; за ймовірним «першоджерелом»: поширювані через державні медіа/агентства, соцмережі, офіційні заяви політиків і військових, «експертні» нарративи, анонімні акаунти або групи; за метою та наслідками: спрямовані на формування громадської думки, підірив довіри до джерел, загострення внутрішніх конфліктів, підтримування конспірології, тиск на економічну безпеку, вплив на військову ситуацію та дестабілізацію управлінських рішень; за механізмами стратегій: нарративи буденної «розповіді» (заговорювання), маніпуляції часом, зміщення сприйняття через асоціації, психологічний вплив, «колективне переконання», підміна понять, паралельні інтерпретації; за формою подання: фото-, відео- та аудіофейки (редагування / монтаж, повна генерація); за адресатом (для конкретних соціальних груп): пенсіонерів, студентів, військовозобов'язаних, ВПО, мешканців ТОТ, «сірої зони» [23];

– О. Пригорницька – за «метою фейкотношення»: спрямовані на індукцію тривоги й панічних реакцій; провокують міжгрупову ворожнечу (етнічну, расову, релігійну тощо); дезінформують («вкиди», покликані дезорієнтувати аудиторію та відвести її від перевірених фактів); нав'язують потрібні інтерпретації та впливають на уявлення й поведінку реципієнтів; фейки з комерційними або іміджевими завданнями (для просування осіб і товарів, отримання прибутку або для дискредитації й підриву репутації) [31];

– Є. Кияниця – за «ступенем неправдивої інформації»: із повністю вигаданими сюжетами, частково хибні (правдивий опис «обрамлюється» перекрученою інтерпретацією та суб'єктивними висновками), із приховуванням інформації (вилученням суттєвих фактів) [9, с. 181]; за просто-

рово-часовою «прив'язкою»: фейки з підміною геолокації (геофейки), штучним «омолодженням» контенту (через зміну дат і часових міток – синтетичні/модифіковані аудіо- та відеоматеріали, або дипфейки, масове тиражування дезінформації за допомогою ботів і автоматизованих акаунтів), кризові «вкиди» під час надзвичайних ситуацій (для дезорієнтації та провокування паніки), наративи «подорожей у часі» (ретроспективно приписують комусь попередження чи прогнози); за надійністю джерела: фейки з посиланнями на вигадані «авторитети», із вторинними й неідентифікованими посередниками, із неперевіреними свідченнями очевидців, що потребують додаткової верифікації; за метою поширення: привернення уваги, отримання переваги через неправдиві повідомлення, спонукання аудиторії до конкретних дій, шахрайські схеми, пов'язані із заволодінням коштами [9, с. 181].

Нашу увагу привертають саме відеофейки, оскільки вони є однією з найефективніших форм маніпуляції й здатні істотно впливати на сприйняття реальності аудиторією. З-поміж усього розмаїття сучасних відеофейків – соціальних (маніпулюють емоціями суспільства), економічних (використовуються для впливу на фінансові ринки, бізнес або довіру до компаній), шахрайських (орієнтованих на шахрайство, шантаж або фальсифікацію доказів), рекламних / маркетингових (використовуються з метою прихованого впливу або обману споживача), розважальних / сатиричних (з гумористичним підтекстом), особистісних / репутаційних (спрямованих проти конкретної особи), освітніх (використовуються для навчання, досліджень або тестів стійкості аудиторії) – виокремлюємо *військово-політичні, які кваліфікуємо як навмисно змонтоване або штучно створене відео, що імітує реальні події, заяви чи дії військових або політичних осіб / сил із метою ввести в оману аудиторію, вплинути на суспільну думку, викликати паніку, дискредитувати ворога чи виправдати власні дії.*

У цій статті пропонуємо класифікацію військово-політичних відеофейків, розроблену на основі аналізу фейкових відеоматеріалів, зібраних із різних інформаційних джерел² та розподілених за такими критеріями:

1. Способом створення:

1) монтажні // контекстуально модифіковані / переінтерпретовані / переконтекстуалізо-

вані / перекомпоновані, наприклад: «Кліп показує зйомки музичного відео, а не постановку поля бою в Україні» (GCSMV) – додавання контексту бойових дій до невоєнних матеріалів (знімання кліпу) для створення помилкового враження про військові операції; «Перевірка фактів: Як розгледіти російську воєнну пропаганду» (FCRP) – хибне твердження російських пропагандистів стосовно «постановних кадрів із мирними жителями, які тікають від російської “агресії” в Гостомелі», насправді відео – це фрагмент знімання фільму про війну (FCRP);

2) інсценовані, наприклад: «Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#1» (ТАБО:Ф1); «Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#2» (ТАБО:Ф2); «Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#3» (ТАБО:Ф3); «Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#4» (ТАБО:Ф4);

3) штучно згенеровані:

а) частково згенеровані // дипфейки³ / професійні, наприклад: «У соцмережах з'явилося дипфейк-відео капітуляції Володимира Зеленського» (DVVZ); «Перевірка фактів: Як дипфейки поширюють дезінформацію у війні Росії проти України» (FC); «Дипфейк Зеленського, який закликає українських військових “здатися”» (DZTU);

б) повністю згенеровані, наприклад: відеофейк «Вірусне відео українського солдата, який плаче, відправленого на передову, є фейком» (VVUS), створений за допомогою моделі перетво-

³ Із розвитком дипфейків ускладнюються форми цифрових підробок у відео. Поширеними стали техніки цифрових фальсифікацій зображень у відеоконтенті, серед яких виокремлюють: копіювання та переміщення (англ. *copy-move*) – дозволяє видалити або додати об'єкти на зображенні чи відео, коли деякі елементи копіюються та вставляються в інше місце в межах одного кадру [10]; комбінування / зрощування (англ. *splicing*) – створення зображення або відео шляхом заміни частин одного зображення (або відео) на елементи з іншого; повторне семплення (англ. *resampling*) – створення візуально реалістичного фейку за допомогою геометричних трансформацій (масштабування, обертання, нахилу та інтерполяції) [14]; масштабування та обрізування (англ. *up-scale crop*) – видалення частини відео чи зображення, щоб виключити небажаний об'єкт або область [17]; морфінг (англ. *morphing*) – ефект плавного переходу між двома зображеннями або відеофрагментами, який часто використовують в анімації та кінематографії; ретушування (англ. *retouching*) – покращення візуальної якості зображення через зміну яскравості або інших характеристик, яке найчастіше застосовують для маскування змін після редагування, щоб приховати маніпуляції; замальовування (англ. *in-painting*) – виправлення пошкоджених частин зображення чи відео та видалення небажаних об'єктів через замальовування в графічному редакторі, що може спричинити невідповідність шуму, освітлення, яскравості тощо [11].

² Деякі джерела, зокрема (GCSMV, VVUS, LUERD, NFWU, BDDW, ФЕСУ, ВСІП) нам вдалося віднайти за допомогою чата «ДЖПТ» [13], перевірити їх достовірність, що відбито у відповідних покликаннях.

рення тексту у відео «Soga», яку розробила американська організація «OpenAI» (VVUS); «Україна викриває російську дезінформацію: фейкове відео, масковане під контент UNITED24» (LUERD);

4) комп'ютерні симуляції // ігрові кадри, наприклад: «Фрагменти з відеоігор про фейкову війну в Україні вводять в оману мільйони користувачів соціальних мереж» (NFWU), де представлено кліпи, які «нібито показують українську операцію “Павутинка”, а насправді мають оманливі підписи та вирвані з контексту (...) – вони збігаються з ігровими відео, які опублікував канал “Ютуб” під назвою “UWC”. У біографії каналу зазначено, що “всі відео на каналі є симуляцією бойових дій у грі “Arma 3”. Ми проти цієї жакливої війни та хочемо мирного неба над головами українців» (NFWU);

5) гібридні, наприклад: «Інформаційні війни. Російське державне телебачення транслувало моторошне deepfake-відео, на якому керівник української розвідки “хваститься терактом у Москві”» (CIW) – поєднання двох інтерв'ю: вирізано частини інтерв'ю з К. Будановим, використано обличчя О. Данілова з цього інтерв'ю, додано накладене аудіо, згенероване штучним інтелектом.

2. За жанровою стилізацією (відповідно до медіажанру, який імітується):

1) новинно-інформаційні, наприклад: «Інформаційні війни. Російське державне телебачення транслувало моторошне deepfake-відео, на якому керівник української розвідки “хваститься терактом у Москві”» (CIW);

2) відео від першої особи, наприклад: «Чоловіків виловлюють через дітей (...)» (ТЧВД);

3) аналітично-експертні, наприклад: «Інформаційні війни. Російське державне телебачення транслувало моторошне deepfake-відео, на якому керівник української розвідки “хваститься терактом у Москві”» (CIW); Хто створює вірусні дипфейки про ЗСУ: розслідування +ENG SUB (ХСД);

4) документальні, наприклад: «Крим. Шлях додому (...)» (CWH);

5) формату офіційного звернення, наприклад: «У соцмережах з'явилося дипфейк-відео капітуляції Володимира Зеленського» (DVVZ);

6) розважально-сатиричні // пародійні, наприклад: відеофейк-пародія «Чи залишилися б знаменита Ейфелева вежа в #Парижі чи Бранденбурзькі ворота в #Берліні стояти під нескінченними бомбардуваннями російських військ?» (VRUUP), «Дипфейки у війні дезінформації» (BDDW).

3. За цільовою аудиторією:

1) для української аудиторії, наприклад: «Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#1» (ТАБО:Ф1); «Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#2» (ТАБО:Ф2); «Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#3» (ТАБО:Ф3); «Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#4» (ТАБО:Ф4);

2) для міжнародної аудиторії, наприклад: «Фейкове відео з логотипом DW, представлене як “сенсаційне” розслідування про Україну. Російські пропагандисти продовжують поширювати фейки про нацизм в українській армії» (FVL);

3) для російської аудиторії, наприклад: «Суджа – це Україна? ТОП фейків за тиждень: Фейк#2» (ТСУТ:Ф2); «Суджа – це Україна? ТОП фейків за тиждень: Фейк#3» (ТСУТ:Ф3); «Суджа – це Україна? ТОП фейків за тиждень: Фейк#4» (ТСУТ:Ф4).

4. За характером візуальної демонстрації:

1) власне демонстраційні (відеофейки без пояснень), наприклад: «Deepfake video of Volodymyr Zelensky surrendering surfaces on social media» (DVVZ);

2) пояснювальні / демонстраційно-коментовані, наприклад: «Суджа – це Україна? ТОП фейків за тиждень: Фейк#3» (ТСУТ:Ф3);

3) інтерпретовані (опосередковано відтворені у форматі переказу без прямої демонстрації відеоматеріалу), наприклад: «Картє Зеленської, Буковель та гроші на Офіс Президента. Як росія намагається посіяти зневіру? Фейк#4» (СКЗ:Ф3), «Картє Зеленської, Буковель та гроші на Офіс Президента. Як росія намагається посіяти зневіру? Фейк#4» (СКЗ:Ф4), «Картє Зеленської, Буковель та гроші на Офіс Президента. Як росія намагається посіяти зневіру? Фейк#5» (СКЗ:Ф5).

5. За тематикою:

1) представники влади / персоналії // органи державної влади, наприклад: «Deepfake video of Volodymyr Zelensky surrendering surfaces on social media» (DVVZ);

2) міжнародна політика // зовнішня політика держави // міжнародні організації, наприклад: «Фейк: У ЄС випустили відео, чому Україна «не має стати членом НАТО» (ФЄСУ);

3) військово-політичні конфлікти, наприклад: «Донбас та фейки Кремля, Білорусь блокує DW, RT і Марія Захарова в ударі – UA №181» (РДФК);

4) санкції, наприклад: «Дефіцит ліків у Франції. Фармацевтичні лабораторії знайшли рекордні 8 мільйонів євро» (MSF), «Відеофейк: Санкції проти Росії спричинили кризу у фармацевтичній промисловості Франції – France 24» (BCPP);

5) військовослужбовці // військова служба // воєнна тактика і стратегія, наприклад: «Перевірка фактів: відео Sora про капітуляцію українських солдатів у Покровську НЕ відображають реальних подій» (FC:SV); «“В аеропорту Маріуполя діє концтабір. З місцями для розстрілу і тортур”, – прихильниця “руського мира” про “звірства хунти”. Відео» (AMK); «Кліп показує зйомки музичного відео, а не постановку поля бою в Україні» (GCSMV); Хто створює вірусні дипфейки про ЗСУ: розслідування +ENG SUB (ХСД); «Росія поширює фейки, в яких стверджується, що українські солдати здаються на сході» (RSDF) – згенеровано ШІ;

6) військова техніка, наприклад: «Будьте обережні з відеоіграми, які хибно подаються як військові кадри» (BCWV) – кадри з різних відео, які показують сцени з тактичної відеогри-шутера «Arma 3»; «Кліп з відеогри неправдиво поширений як кадри з російськими танками, ураженими ракетами США в Україні» (VGC).

6. За маніпулятивним змістом: аудіовізуальні матеріали, у яких неправдивість або спотворення інформації реалізується через цілеспрямовані смислові маніпуляції, зокрема деморалізацію, дискредитацію, панічні наративи, провокацію, легітимізацію тощо за допомогою емоційного тиску, викривлення контексту, підміни причинно-наслідкових зв'язків та ін. засобів впливу на громадську думку, поведінку чи соціальні настанови споживачької аудиторії. Детальний аналіз типологічних різновидів військово-політичних відеофейків за цим критерієм (усього їх 11) в аспекті розкриття основних маніпулятивних стратегій і тактик, які в них задіяні, ми представили в окремому дослідженні [25], а тому тут не будемо зосереджувати на цьому увагу.

7. За рівнем технологічної складності / виявленням: побудова класифікації за цим критерієм логічною вмотивована класичною тріадою ознак «низький» – «середній» – «високий», що характеризують будь-який рівень. Така класифікація вимагає окремого дослідження, більшою мірою орієнтованого на технічний аспект розпізнавання відеофейків, що певною мірою виходить за межі цієї розвідки.

Висновки. Отже, аналітичний огляд зарубіжних та українських наукових праць засвідчує:

1) відсутність єдиного визначення фейку та єдиного підходу до класифікації фейкових повідомлень, відтак дослідники пропонують різні критерії їх розмежування; 2) розрізнення текстових повідомлень, фото-, аудіо- та відеофейків, яке фігурує у більшості класифікаціях; 3) наявність типологічних різновидів фейків, представлених переважно у форматі описових конструкцій, а не назв різновидів того чи іншого типу, що ускладнює їх розуміння й розпізнавання; 4) розуміння відеофейку як однієї з форм представлення, поширення та сприйняття фейку, яка змінює відеоконтент із метою спотворення реальності; 5) відсутність наукових праць, присвячених вивченню військово-політичних відеофейків як окремого тематичного різновиду, що є навмисно змонтованим або штучно створеним відео, яке імітує реальні події, заяви чи дії військових або політичних сил із метою введення аудиторії в оману, провокування паніки, дискредитації ворога або легітимізації дій певного актора тощо; 6) потребу в системному аналізові військово-політичних відеофейків та розробленні критеріїв їх розпізнавання.

Військово-політичні відеофейки можна класифікувати за сімома критеріями: способом створення, жанровою стилізацією, цільовою аудиторією, характером візуальної демонстрації, тематикою, маніпулятивним змістом, рівнем технологічної складності / виявленням, кожен із яких продукує від 3-х і більше типологічних різновидів. Сучасні відеофейки військово-політичної тематики почасти складно виявити, що потребує комплексного підходу до фактчекінгу. Поєднання різних способів створення цих медіапродуктів – монтажу, інсценування, ШІ-генерації та гібридних технологій – свідчить про розвиток стратегій інформаційного впливу, які одночасно маніпулюють емоціями, сприйняттям подій і довірою до джерел інформації. Класифікація за жанровою стилізацією, цільовою аудиторією та тематикою засвідчує, що відеофейки мають різне комунікативне спрямування, використовують специфічні наративи для деморалізації української аудиторії, дискредитації України на міжнародній арені або легітимізації дій Росії для внутрішньої аудиторії.

3-поміж військово-політичних відеофейків домінують професійні та інтерпретовані, а також відео від першої особи. Значну частку становлять також новинні та пояснювальні, або демонстраційно-коментовані, відеоматеріали. Найнебезпечнішими є технологічно складні дипфейки, здатні вводити в оману навіть підготовлених споживачів інформації. Тематично найбільш поширеними

є відеофейки, спрямовані на дискредитацію органів державної влади, зовнішньої політики, збройних сил та військової діяльності, що свідчить про цілеспрямований характер інформаційних атак на ключові інституції, відповідальні за обороноздатність і стабільність України.

Військово-політичні відеофейки постають як багатовимірний феномен, що потребує подальшого поглибленого теоретичного осмислення, удосконалення методик та алгоритмів їх виявлення й нейтралізації, оцінювання рівня їхньої технологічної складності, а також міждисциплінарних досліджень у сфері інформаційної безпеки. Перспективами подальших пошуків є також: вивчення ефективності впливу різних типів військово-полі-

тичних відеофейків на сприйняття аудиторії, зокрема виявлення специфіки їхніх комунікативних стратегій і тактик; з'ясування динаміки поширення відеофейків військово-політичної тематики в різних соціальних мережах та на різних медіа-платформах. Запропонована класифікація створює підґрунтя: для розроблення комплексних стратегій та практичних інструментів протидії дезінформації, а отже, й сучасним інформаційним загрозам; для підвищення медіаграмотності й відповідно ефективності медіаосвітніх заходів щодо захисту громадської думки; для критичного мислення та формування практичних рекомендацій щодо моніторингу, верифікації та аналізу фейкового відеоконтенту.

Список літератури:

1. Allcott H., Gentzkow M. Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*. 2017. Vol. 31, № 2, pp. 211–236. DOI: 10.1257/jep.31.2.211.
2. Cheng H., Guo Y., Wang T., Nie L., Kankanhalli M. Towards generalizable deepfake detection by primary region regularization. *arXiv preprint*. 2023. URL: <https://arxiv.org/abs/2307.12534> (дата звернення: 22.10.2025).
3. Collins B., Hoang D. T., Nguyen N. T., Hwang D. Fake News Types and Detection Models on Social Media A State-of-the-Art Survey. *Communications in Computer and Information Science: Proceedings of the 12th Asian Conference on Intelligent Information and Database Systems, ACIIDS 2020 (Phuket, Thailand, March 23–26, 2020)* / Eds. P. Sitek, M. Pietranik, M. Krótkiewicz, C. Srinilta. 2020. Vol. 1178. P. 562–573. https://doi.org/10.1007/978-981-15-3380-8_49.
4. Dice M. The true story of fake news: how mainstream media manipulates millions. San Diego: The Resistance Manifesto, 2017.
5. Fog of falsehood: Russian strategy of deception and the conflict in Ukraine / Eds. by K. Pynnöniemi, A. Rácz. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 2016. URL: https://www.fia.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiareport45_fogoffalsehood.pdf (дата звернення: 22.10.2025).
6. Javed A., Malik K. M. Faceswap deepfakes detection using novel multi-directional hexadecimal feature descriptor. *19th International Bhurban Conference on Applied Sciences and Technology (IBCAST)*. IEEE, 2022. P. 273–278. DOI: 10.1109/IBCAST54850.2022.9990223.
7. Journalism, “Fake News” & Disinformation: Handbook for Journalism Education and Training / Eds. by C. Ireton, J. Posetti. Paris: UNESCO, 2018. 128 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265552> (дата звернення: 22.10.2025).
8. Kim H., Garrido P., Tewari A., Xu W., Thies J., Niessner M., Pérez P., Richardt C., Zollhöfer M., Theobalt C. Deep video portraits. *ACM Transactions on Graphics*. 2018. Vol. 37, № 4. P. 1–14. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1805.11714>.
9. Kyianytsia I. Instruments for preventing media dependency and fake news using AI. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2024. № 3. P. 179–184. DOI: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-3-18>.
10. Lai Y., Huang T., Lin J., Lu H. An improved block-based matching algorithm of copy-move forgery detection. *Multimedia Tools and Applications*. 2018. Vol. 77, № 12. P. 15093–15110.
11. Mizher M. A., Ang M. C., Mazhar A. A., Mizher M. A. A review of video falsifying techniques and video forgery detection techniques. *International Journal of Electronic Security and Digital Forensics*. 2017. Vol. 9, № 3. P. 191–208. <https://doi.org/10.1504/IJESDF.2017.085196>.
12. Nida N., Irtaza A., Ilyas N. Forged face detection using ELA and deep learning techniques. *International Bhurban Conference on Applied Sciences and Technologies (IBCAST)*. IEEE, 2021. P. 271–275. DOI: 10.1109/IBCAST51254.2021.9393234.
13. OpenAI. ChatGPT. 2025. URL: <https://www.openai.com/chatgpt> (дата звернення: 21.10.2025).
14. Pandey R. C., Singh S. K., Shukla K. K. Passive forensics in image and video using noise features: a review. *Digital Investigation*. 2016. Vol. 19. P. 1–28. <https://doi.org/10.1016/j.diin.2016.08.002>.
15. Qurat Ul Ain, Javed A., Malik K. M., Irtaza A. Regularized forensic efficient net: a game theory-based generalized approach for video deepfakes detection. *Multimedia Tools and Applications*. 2024. Vol. 84, № 25, p. 29621–29664. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11042-024-20268-X>.

16. Sadiku M. N. O., Eze T. P., Musa S. M. Fake news and misinformation. *International Journal of Advances in Scientific Research and Engineering*. 2019. Vol. 4, № 5. P. 187–190. URL: <https://ijasre.net/index.php/ijasre/article/view/1007> (дата звернення: 21.10.2025).
17. Shelke N. A., Kasana S. S. A comprehensive survey on passive techniques for digital video forgery detection. *Multimedia Tools and Applications*. 2021. Vol. 80, № 4. P. 6247–6310. <https://doi.org/10.1007/s11042-020-09974-4>.
18. Suwajanakorn S., Seitz S. M., Kemelmacher-Shlizerman I. Synthesizing Obama: learning lip sync from audio. *ACM Transactions on Graphics*. 2017. Vol. 36, № 4. P. 1–13. <https://doi.org/10.1145/3072959.3073640>.
19. Tandoc E. C., Lim Z. W., Ling R. Defining “fake news”: a typology of scholarly definitions. *Digital Journalism*. 2018. Vol. 6, № 2. P. 137–153. DOI: <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143>.
20. Thies J., Zollhöfer M., Stamminger M., Theobalt C., Nießner M. Face2Face: real-time face capture and reenactment of RGB videos. *Proceedings of the IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition*. 2016. P. 2387–2395. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2007.14808>.
21. Vorhies W. Using algorithms to detect fake news – The state of the art. *Data Science Central*. 2017. URL: <http://www.datasciencecentral.com/profiles/blogs/using-algorithms-to-detect-fake-news-the-state-of-the-art> (дата звернення: 29.10.2025).
22. Zhang Y., Zheng L., Thing V. L. Automated face swapping and its detection. In: *2017 IEEE 2nd International Conference on Signal and Image Processing (ICSIP)*. IEEE, 2017. P. 15–19. <https://ieeexplore.ieee.org/document/8124497> (дата звернення: 29.10.2025).
23. Вовк С. О., Бадер А. В. Стратегії дезінформації росії в російсько-українській війні: типологія фейків. *Регіональні студії*. 2023. № 35. С. 53–59. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.35.8>.
24. Гришин М. Дипфейк як окрема форма відеофейку: визначення, основні різновиди, методи детекції. *Соціокомунікаційні тенденції в медійному та науково-освітньому дискурсах: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 22 травня 2025 р.) / упоряд. Н. М. Вернигора. Київ: Київський столичний ун-т імені Бориса Грінченка, 2025. С. 22–27.*
25. Гришин М. Г. Маніпулятивний зміст військово-політичних відеофейків: стратегії й тактики конструювання пропагандистських наративів. *Fundamental and applied science of Ukraine in conditions of permanent crisis: collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of editorial board S. Tabachnikov. Sherman Oaks: GS Publishing Services (у друці).*
26. Данько-Сліпцова А. А., Коваленко Н. А., Калініченко М. М. Безпека аудіовізуального контенту в умовах гібридної війни: стратегії протидії дезінформації та пропаганді. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 35 (74), № 6. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.6/60>.
27. Кіца М. Фейкова інформація в українських соціальних медіа: поняття, види впливу на аудиторію. *Наукові записки Української академії друкарства. Серія «Соціальні комунікації»*. 2016. № 1 (52). С. 281–286.
28. Курбан О. В. Фейки у сучасних медіа: ідентифікація та нейтралізація. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 3. С. 96–103.
29. Мудра І. Поняття «фейк» та його види у ЗМІ. *Теле- та радіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 184–189. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/trj.2016.15.694>.
30. Панчук Д. М. Фейк. Велика українська енциклопедія. 2025. URL: <https://vue.gov.ua/Фейк> (дата звернення: 29.10.2025).
31. Пригорницька О. Фейкова інформація в соціальних медіа: виявлення, оцінка, протидія. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2017. № 48. С. 311–321.
32. Хмільяр О. Ф. Фейк – інформаційний маркер та регулятор поведінкової активності особистості військовослужбовця. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. № 3 (61). С. 123–133.
33. Черниш Р. Ф. Фейк як один із інструментів негативного впливу на національну безпеку України в умовах ведення гібридної війни. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 109–114. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2019.19>.

Список умовних скорочень використаних джерел:

- BCWV – Be careful with video game clips misrepresented as war footage. *AFP News Agency: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/shorts/p0OU-o-VK3Y> (дата звернення: 20.10.2025).
- BDDW – Baig R. The deepfakes in the disinformation war. *DW News: Conflicts*. 2022. URL: https://amp.dw.com/en/fact-check-the-deepfakes-in-the-disinformation-war-between-russia-and-ukraine/a-61166433?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 20.10.2025).
- CIW – Cleave I. Info Wars. Russian state TV broadcasts chilling Deepfake video of Ukraine spy chief ‘bragging about Moscow terror attack’. *The Sun: News: World News*. URL: https://www.thesun.co.uk/news/26879332/russian-tv-deepfake-ukraine-moscow-attack/?utm_source (дата звернення: 20.10.2025).

CWH – Crimea. The Way Home. Documentary by Andrey Kondrashev. *Internet Archive*. 2015. URL: <https://archive.org/details/youtube-t42-71RpRgI> (дата звернення: 21.10.2025).

СКЗ:Ф3 – Сліпченко С. Картъє Зеленської, Буковель та гроші на Офіс Президента. Як росія намагається посягти зневіру? Фейк#3. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GqogfypK2uI> (дата звернення: 21.10.2025).

СКЗ:Ф4 – Сліпченко С. Картъє Зеленської, Буковель та гроші на Офіс Президента. Як росія намагається посягти зневіру? Фейк#4. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GqogfypK2uI> (дата звернення: 21.10.2025).

СКЗ:Ф5 – Сліпченко С. Картъє Зеленської, Буковель та гроші на Офіс Президента. Як росія намагається посягти зневіру? Фейк#5. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GqogfypK2uI> (дата звернення: 20.10.2025).

DVVZ – Deepfake video of Volodymyr Zelensky surrendering surfaces on social media. *The Telegraph: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=X17yrEV5sl4> (дата звернення: 20.10.2025).

DZTU – Deepfake of Zelensky Tells Ukrainian Troops to ‘Surrender’. *Inside Edition: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=enr78tJkTLE> (дата звернення: 20.10.2025).

FC – Fact check: How deepfakes spread disinformation in Russia’s war against Ukraine. *DW News: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iMr9CiI9-0U> (дата звернення: 20.10.2025).

FC:SV – Fact Check: Sora Videos of Ukrainian Soldiers Surrendering in Pokrovsk Do NOT Show Real-Life Events | Lead Stories. *Ukraine Fact Check*. 2025. URL: <https://www.ukrainefactcheck.org/source/fact-check-sora-videos-of-ukrainian-soldiers-surrendering-in-pokrovsk-do-not-show-real-life-events-lead-stories/> (дата звернення: 29.10.2025).

FCRP – Fact check: How to see through Russia’s war propaganda. *DW News: YouTube*. 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xUpVHg72riQ> (дата звернення: 29.10.2025).

GCSMV – Galgano D. P. Clip shows music video shoot, not staged Ukrainian battlefield. *AFP. Fact Check: War in Ukraine*. 2025. URL: https://factcheck.afp.com/doc.afp.com.36ZA4Y4?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 29.10.2025).

LUERD – Litnarovych V. Ukraine Exposes Russian Disinformation: Fake Video Masquerading as UNITED24 Media Content. *UNITED24 Media*. 2025. URL: https://united24media.com/latest-news/ukraine-exposes-russian-disinformation-fake-video-masquerading-as-united24-media-content-6413?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.10.2025).

MSF – Medecine shortages in France. Pharmaceutical Labs Find Record 8M€. *Медведь: Telegram*. 2024. URL: <https://t.me/bear007/59456> (дата звернення: 11.10.2025).

NFWU – Nilsson-Julien E. Fake war in Ukraine clips from video games mislead millions on social media. *Euro News: EuroVerify*. 2025. URL: https://www.euronews.com/my-europe/2025/06/10/fake-war-in-ukraine-clips-from-video-games-mislead-millions-on-social-media?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.10.2025).

RSDF – Russia is spreading deep fakes claiming Ukrainian soldiers surrendering in the east. *Kyiv Independent: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/shorts/PtBoZhqmrfA> (Дата звернення: 14.10.2025).

VGC – Video game clip falsely shared as footage of Russian tanks struck by US-supplied missiles in Ukraine. *AFP Fact Check*. URL: <https://factcheck.afp.com/doc.afp.com.32NF8NC> (дата звернення: 14.10.2025).

VRUUP – Verkhovna Rada of Ukraine – Ukrainian Parliament. Would the famous Eiffel Tower in #Paris or the Brandenburg Gate in #Berlin remain standing under endless bombing of Russian troops? (...). X. 2022. URL: https://x.com/ua_parliament/status/1502402021386858504?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Eetweetembed%7Ctwterm%5E1502402021386858504%7Ctwgr%5Ecddee6f240ee2306e0e341d6b4db415b53c81a1c5%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fd-5901998932139098696.ampproject.net%2F2601162341000%2Fframe.html (дата звернення: 14.10.2025).

VVUS – Viral video of crying Ukrainian soldier sent to front lines is fake. *Euro News*. 2025. URL: https://www.euronews.com/my-europe/2025/11/07/viral-video-of-crying-ukrainian-soldier-sent-to-front-lines-is-fake?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.11.2025).

АМК – «В аеропорту Маріуполя діє концтабір з місцями для розстрілу і тортур», – прихильниця “русского мира» про «звірства хунти». ВІДЕО. *Цензор.НЕТ* 2017. URL: https://censor.net/ru/videonews/455014/v_aeroportu_mariupolya_deyistvuet_kontslager_s_rasstrelnymi_mestami_i_pytochnymi_storonitsa_russkogo (дата звернення: 14.10.2025).

ВСІР – Відеофейк: Санкції проти Росії спричинили кризу у фармацевтичній промисловості Франції – France 24. *VoxUkraine*. URL: https://voxukraine.org/en/videofake-sanctions-against-russia-caused-a-crisis-in-france-s-pharmaceutical-industry-france-24?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 14.10.2025).

РДФК – Романюк В. Донбас та фейки Кремля, Білорусь блокує DW, RT і Марія Захарова в ударі – UA №181. *StopFake: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4BrMcSVjPUg&list=PLQamvamFrMmPwSj9ww9fWwocUKDivo1Mg&index=2> (дата звернення: 14.10.2025).

ТАБО:Ф1 – Тропиніна А. Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#1. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MQBIa29GXL&t=194s> (дата звернення: 13.10.2025).

ТАБО:Ф2 – Тропиніна А. Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#2. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MQBIa29GXL&t=194s> (дата звернення: 14.10.2025).

ТАБО:Ф3 – Тропиніна А. Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#3. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MQBIa29GXL&t=194s> (дата звернення: 15.10.2025).

ТАБО:Ф4 – Тропиніна А. Актори без Оскара. Як росіяни створюють відеофейки? ТОП фейків за тиждень: Фейк#4. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MQBIa29GXL&t=194s> (дата звернення: 14.10.2025).

ТСУТ:Ф2 – Ткаченко Є. Суджа – це Україна? ТОП фейків за тиждень: Фейк#2. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://youtu.be/3TZihXI2Vo?si=682J9u9sOCVK9B11&t=148> (дата звернення: 14.10.2025).

ТСУТ:Ф3 – Ткаченко Є. Суджа – це Україна? ТОП фейків за тиждень: Фейк#3. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://youtu.be/3TZihXI2Vo?si=682J9u9sOCVK9B11&t=148> (дата звернення: 14.10.2025).

ТСУТ:Ф4 – Ткаченко Є. Суджа – це Україна? ТОП фейків за тиждень: Фейк#4. *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://youtu.be/3TZihXI2Vo?si=682J9u9sOCVK9B11&t=148> (дата звернення: 10.10.2025).

ТЧВД – Тропиніна А. Чоловіків виловлюють через дітей, адже випускники шкіл нібито мають йти до ТЦК лише з батьком? *VoxUkraine: YouTube*. URL: <https://youtu.be/Uc8uw4GG-H8?si=Fuz7IZ4rVo2tF4rT> (дата звернення: 14.10.2025).

ФЕСУ – Фейк: У ЄС випустили відео, чому Україна «не має стати членом НАТО». *Stopfake.org: Новини. Фактчек для Фейсбук*. URL: https://www.stopfake.org/uk/fejku-yes-vipustili-video-chomu-ukrayina-ne-maye-stati-chlenom-nato/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 14.10.2025).

ХСД – Хто створює вірусні дипфейки про ЗСУ: розслідування +ENG. *Телебачення Торонто: YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=gxRMzB_1Yvs (дата звернення: 14.10.2025).

Ivachchenko V. L., Hryshyn M. H. CLASSIFICATION OF MILITARY-POLITICAL VIDEO FAKES IN THE MODERN MEDIA SPACE

The article is devoted to the study and systematization of military-political video fakes as a tool of information and psychological influence capable of destabilizing public sentiment, undermining trust in institutions, and shaping a distorted perception of reality. The relevance of the study is determined by the growing role of video content in the contemporary media space and by the insufficient elaboration of classification approaches to video fakes specifically in the military-political dimension.

The study applies an interdisciplinary approach combining the following methods: information search, content analysis, typologization / systematization, analytical review, generalization with elements of critical discourse analysis. Based on an analytical review of Ukrainian and international approaches to the classification of fake messages, the concept of a "video fake" was refined. Based on the analysis of the empirical material, an author's classification of military-political video fakes is proposed according to six groups of criteria.

It is found that the most dangerous are deepfakes, which are difficult to identify without specialized knowledge and technical tools; professionally edited and interpreted video fakes dominate, as well as first-person content that imitates authentic eyewitness testimony; the most widespread are fakes aimed at discrediting state authorities, the armed forces, foreign policy, the legal system, and the military activity of Ukraine.

The scientific novelty of the study lies in the proposed classification of military-political video fakes, which makes it possible to comprehensively analyze them as an element of information warfare and creates a conceptual basis for a deeper understanding and further research into the structural and content parameters of video manipulations. For the first time, a definition of a military-political video fake is formulated as a separate type of fake that contains manipulative media content actively used in the context of the Russia-Ukraine war and intensive information-psychological aggression. The obtained results have important practical significance for media researchers, information security specialists, journalists, and educators, particularly in the field of media education and the development of critical thinking, and may also be used to develop effective approaches in the areas of media literacy, state information security, strategic communications, including strategies to counter disinformation in the contemporary media space and information society.

Key words: fake, deepfake, military-political video fakes, fake news, disinformation, classification, classification criterion.

Дата надходження статті: 24.11.2025

Дата прийняття статті: 22.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025